

согласно автору, опять в группофонемной концепции. В данный период вся фонематическая система языка состояла из группофонем. Между группофонемами и слогами возник конфликт. Слог – это сочетание единиц уровня фонем, а сейчас этот уровень был занят группофонемами, совпавшими со слогами, и, чтобы слоги вновь стали сочетаниями единиц уровня фонем, группофонемы должны были или распаться на фонемы, или начать сочетаться по две с выпадением одного гласного из такого сочетания. Вторая переходная (традиционно третья) палатализация заднеязычных является первым свидетельством совершившегося разрушения группофонем и распада их на фонемы.

В «*Заключении*» (с. 72-75) полагается, что с разрушением группофонем заканчивается их история и начинается новая, собственно фонемная история праславянского языка. Самая значительная часть фонематической истории праславянского языка оказалась историей группофонемной, и эта история раскрывается убедительнее всего теорией группофонем В. К. Журавлёва.

В списке «*Использованной литературы*» (с. 75-78) приводятся лингвистические произведения, цитируемые автором в настоящем пособии.

Следует вторая часть – **практическая** (с. 78-80). Она имеет два раздела: первый (с. 78-79) содержит 15 контрольных вопросов, служащих для повторения теоретического изложения описываемых явлений, второй (с. 79-80) насчитывает 7 практических упражнений, содействующих закреплению пройденного материала.

В конце книги помещено содержание книги («*Оглавление*», с. 81-83).

К изложениям в отдельных разделах первой (теоретической) части напрашивается критическое замечание: рассматриваемые факты иллюстрируются чаще всего только при помощи схем. Читатель счел бы полезным показывать их на конкретных примерах.

Алеш Бранднер

Царалунга, І. Б.: Старослов'янська мова. Навчальний посібник. «Новий Світ – 2000», Львів 2007, 188 с., ISBN 966-418-043-2

Загальновідомо, що курс «Старослов'янська мова» є базовою дисципліною для професійної підготовки кваліфікованих спеціалістів-філологів, гуманітаріїв-славістів. Саме тому приємно зазначити, що рецензований навчальний посібник «Старослов'янська мова» І. Б. Царалунги, котрий нещодавно був опублікований у Львові із грифом Міністерства освіти і науки України, належить до серії підручників і посібників, які являють собою навчальні матеріали ХХІ сторіччя, де нова пізнавальна парадигма орієнтована на розвиток особистості, підвищення її активності та творчих здібностей, на розширення використання методів самостійної роботи студентів і самоконтроль. Отож, для презентованої лінгводидактичної розробки, насамперед, характерні:

– компактність викладу – теоретична частина посібника складає всього 92 сторінки (с. 6 – 98), що є прекрасним стимулом для студентів;

- продуманість структури – незважаючи на те, що матеріал курсу представлений в традиційно-обов'язковому системному осмисленні, його достатнє за обсягом дозоване подання з максимальним використанням сучасних комп'ютерних графічних засобів свідчить про багатий викладацький досвід автора та вміння зосередити увагу на найважливіших моментах викладу, а також дозволяє студентові в процесі самоконтролю за допомогою відповідей на питання, розміщені після кожної теми у межах окремого розділу, контролювати прочитане та засвоєне;
- наочність і доступність – стрункість архітектоніці посібника, навіть зорозово, додають детально розроблені таблиці та схеми (хоча і не скрізь це зроблено послідовно з позиції технічного оформлення, що варто було б врахувати авторові у другому виданні)
- ретельність і новачі у підборі та складанні вправ, контрольних завдань і текстів для аналізу, які представлені у другій, практичній частині посібника (с. 100 – 143) та уможливають викладачеві при потребі скористатись, наприклад, 15 варіантами приблизно однакового рівня складності для індивідуалізації навчальної діяльності студентів протягом підсумкової письмової роботи, заліку чи екзамену;
- додаткова інформативність рецензованого посібника зумовлена наявністю в ньому третьої, довідкової частини (с. 145 – 186), де знаходимо Термінологічний лінгвістичний словник, ряд таблиць (зокрема, Слов'янські азбуки: глаголиця і кирилиця, Слов'янські племена і держави у IX ст., Історія формування старослов'янської система приголосних, Походження шиплячих і свистячих звуків старослов'янської мови), Словник скорочених написань слів у пам'ятках і Словник старослов'янсько-український; неодноразово із вдячністю будуть згадувати автора студенти у зв'язку з наявністю в посібнику предметного покажчика, двох списків (основної та додаткової) рекомендованої літератури, списку умовних скорочень і назв старослов'янських пам'яток.

Для поліпшення майбутнього видання навчального посібника авторові варто було б:

- не лише назвати прізвища вчених – представників певної теорії чи течії, але й розробки, в яких саме їхні погляди/авторство реалізоване (напр., с. 8, 10, 15, пор. с. 14 – 15);
- дещо урізноманітнити та розширити спектр завдань;
- уникати повторів у викладенні матеріалу (пор., наприклад, стор. 12-13 та 146-147, терміни *титло*, *паєрик*, *камора*),
- уважніше поставитися до технічного оформлення посібника.

Наші зауваження спрямовані, перш за все, на вдосконалення зробленого автором і не торкаються концептуальних аспектів рецензованого посібника.

Галина Миронова